

*Оксана РАКУЛ,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НОТАРІАТУ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Певного значення для покращення нотаріальної діяльності, в т. ч. і у сфері посвідчення правочинів, предметом яких є нерухоме майно, має запровадження так званого Е-нотаріату. З точки зору А. Лили-Барської, (2021), на сьогодні в нотаріальній діяльності досить активно використовуються можливості електронних технологій, зокрема для здійснення професійної діяльності нотаріуси мають доступ до Єдиного реєстру нотаріусів, Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів, Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Спадкового реєстру, Єдиного реєстру довіреностей, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [1]. Ми солідарні також із З. Журавльовою, яка зазначає, що цифровізація нотаріальної діяльності – давно назріла потреба, оскільки способи організації нотаріальної діяльності, що наразі не відповідають вимогам сучасності, використання неперевіреної, а часом неактуальної інформації ставлять під сумнів законність документів, які оформляються нотаріусом, тим самим не забезпечують захист прав і законних інтересів осіб, які звертаються за вчиненням нотаріальних дій [2]. Більшість науковців переконані в тому, що запровадження Е-нотаріату є необхідним в інформатизованому суспільстві та просторі. Так, приміром І. Іліопол, називає наступні переваги запровадження електронного нотаріату, як: наближення українського нотаріату до європейських стандартів; забезпечення взаємодії з державними інформаційними системами та мережами; автоматизація нотаріальних процесів, зокрема ведення обліку, формування звітності, пошук і використання необхідної інформації тощо; поліпшення захищеності та якості вчинюваних нотаріальних дій; переведення Реєстру нотаріальних дій в електронну форму, що спростить роботу нотаріусів, забезпечить облік і реєстрацію вчинених нотаріальних дій, а також захист і зберігання нотаріальних відомостей; подання електронних документів для вчинення нотаріальних дій; засвідчення нотаріусом достовірності електронної копії паперового документа або паперової копії електронного документа чи виписок із них; забезпечення доступності нотаріальних дій [3].

Варто зазначити, що електронна форма нотаріальної діяльності запроваджена в багатьох зарубіжних країнах. Корисним слід назвати досвід Литовської Республіки, де задля подальшого розвитку професії нотаріуса та розширення його компетенції, підвищення довіри до інституту нотаріату, створена та її функціонує електронна система «eNotaras» (забезпечується за рахунок Нотаріальної палати Литви (членських внесків нотаріусів, розмір яких становить 4 відсотки від доходу (валового) нотаріуса). Із запровадженням електронної системи, нотаріуси Литви не ведуть реєстр вчинених нотаріальних дій в паперовому вигляді (реєстр автоматично формується в електронній формі системою eNotaras). Електронна інформаційна система eNotaras, поміж іншим, надає можливість здійснювати взаємодію з електронними реєстрами Литви, у тому числі з реєстром населення (демографічний реєстр), реєстром недієздатних осіб, податковим реєстром, реєстрами нерухомості, реєстром іпотек, реєстром арештів, реєстром застав, реєстром договорів, реєстрами юридичних осіб, акціонерів та учасників, реєстром бенефіціарів юридичних осіб, реєстром довіреностей, реєстром заповітів, спадкових справ, реєстром шлюбних договорів та поділу майна тощо.

Інформаційна система eNotaras містить в собі: електронний реєстр нотаріальних дій; базу клієнтів, яка формується з використанням відомостей реєстру населення (відомості про прізвище, ім'я, соціальний номер, дату народження, громадянство, відомості про паспорт та місце проживання). Крім цього дана інформаційна система надає можливість: формування справи клієнта (в якій міститься інформація щодо усіх вчинених для особи нотаріальних дій в межах нотаріального бюро); внутрішнього обміну документами між нотаріусами та працівниками нотаріального бюро, замовлення послуг, формування рахунків для оплати вчинених нотаріальних та інших дій (поштових, за користування реєстрами, у тому числі реєстрами інших країн, тощо); замовляти нотаріальні дії, що вчиняються в офісах або дистанційно (віддалено); отримувати інформацію про хід вчинення нотаріальних дій, отримувати та надсилати повідомлення нотаріусам, замовляти передачу спадкових справ з одного нотаріального бюро до іншого та знаходити всі нотаріальні дії (послуги), що вчиняються (надаються) нотаріусами. Тестування електронної системи eNotaras відбувалося з 2019 року. З січня 2021 року використовується усіма нотаріусами Литви. З 01.07.2021 року по 01.12.2022 року дистанційно вчинено 9438 нотаріальних дій. За статистичними даними у вересні 2022 року вчинено 1136 нотаріальних дій дистанційно, у жовтні 2022 року – 1387, у листопаді 2022 року – 1302 [4].

В інших європейських країнах так само успішно реалізовано запровадження електронного формату нотаріальної діяльності. Так, у Франції діє система Minitel, яка надає доступ до комп'ютерів із базами

даних та включає в себе безпечну базу даних, обмін даними між базами, а також безпечне з'єднання. Електронний архів автентичних нотаріальних актів існує у формі зашифрованих файлових документів. Строк зберігання таких документів становить 75 років. На 2019 р. у Франції 85% всіх нотаріальних актів існують та зберігаються у цифровому форматі. В Німеччині нотаріуси використовують електронні картки підпису (кваліфікований електронний підпис), які випускаються Федеральною нотаріальною палатою, причому не лише для нотаріусів, а й для адвокатів та інших суб'єктів. В Італії нотаріуси працюють із компанією «Нотартель» – це ІТ-компанія для нотаріусів, яка була створена у 1997 р. Національною радою нотаріусів Італії з метою комп'ютеризації процесів оформлення нотаріальних документів, документообігу, а також доступу до інформації, необхідної нотаріусам при вчиненні нотаріальних дій, користування нею [5].

Отже, в більшості європейських країн, Е-нотаріат розглядається як єдина інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для збору, накопичення, обробки, зберігання, захисту та використання відомостей щодо нотаріальної діяльності та забезпечення всіх видів інформаційної взаємодії (обміну).

Список використаної літератури:

1. Лила-Барська А.В. Цифровізація нотаріальної діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 230-231.
2. Журавльова З. Адміністративно-правове регулювання функціонування електронного нотаріату. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 148-151.
3. Іліопол І.М. Електронний нотаріат: переваги та ризики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 86-88.
4. Звіт про робочу поїздку представників Нотаріальної палати України щодо участі у конференції «Латинському нотаріату в Литві – 30 років»(м. Вільнюс, 3 грудня 2022 року). URL: <https://npu.ua/wp-content/uploads/2023/02/zvit-lytva.pdf>.
5. Бернацька І. Нотаріат Італії – огляд, доступ до професії, технології, відчуження нерухомості та Національна рада нотаріусів. *МЕН*. 2014. № 6 (78). С. 86–93.